

เรื่อง สิทธิของประชาชนในคดีอาญา

*****

ความยุติธรรมจะก่อเกิดขึ้นได้ในสังคมนั้น นอกจากระเบียบกฎหมายเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมในสังคมจะต้องมีความชัดเจน ครอบคลุมการกระทำความผิด และการบังคับใช้ระเบียบกฎหมายนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนั่นก็คือ การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เมื่อต้องเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของผู้อื่น

ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของบุคคลอื่น โดยที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในความผิดด้วยนั้น มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นจากภาครัฐ ตามกฎหมายเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดใดความผิดหนึ่ง ก็จะได้รับ ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกัน เนื่องจากโทษทางกฎหมายอาญามีความร้ายแรงถึงขั้นที่จำเลยอาจสูญเสียชีวิตหรืออิสรภาพ ดังนั้นประชาชนจึงควรทราบว่าตนได้รับความคุ้มครองเรื่องใดบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ในกรณีที่ต้องตกอยู่ในฐานะนั้น ๆ

สิทธิตามปฏิญญาสากล

ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง สรุปดังนี้ คือ

๑. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเที่ยงธรรม
๒. การได้รับการทดแทนความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด
๓. การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และ
๔. การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ

ใครเป็นใครบ้างในคดีอาญา

คดีอาญา หมายถึง การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ซึ่งมีโทษทางอาญา ๕ สถาน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

ในคดีอาญามีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้

“ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล

“โจทก์” หมายความว่า พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือทั้งคู่ในเมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

“พนักงานอัยการ” หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

สิทธิของผู้เสียหาย

เมื่อบุคคลใดได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง บุคคลนั้นมีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการร้องทุกข์ สิทธิในการฟ้องคดี และสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑

สิทธิในการร้องทุกข์

การร้องทุกข์ หมายถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนว่ามีผู้กระทำความผิด จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาไม่เจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ การร้องทุกข์อาจทำเป็นหนังสือ หรือทำด้วยวาจาก็ได้

ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้มีอำนาจจัดการแทน หรือผู้รับมอบอำนาจ

สิทธิในการฟ้องคดี

ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ด้วยตนเอง หรืออาจยื่นคำร้อง ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้

สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑

ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มต้นสืบพยาน

ส่วนในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน ให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี

และหากในกรณีที่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทน เป็นคนยากจน ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้ได้

จะทำอย่างไรเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา

ในสังคมของเรา มีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกันไป เราไม่สามารถแยกแยะได้ว่าคนไหนเป็นคนดี หรือคนไหนเป็นคนไม่ดีเพียงแค่การมองเห็น ซึ่งคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็เช่นกัน เมื่อเราไม่ได้เห็นด้วยตาตนเองว่า เขาได้กระทำความผิด จะไปสรุปว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด ก็คงจะไม่ใช่ธรรม ดังนั้น หากต้องการพิสูจน์ความผิด ก็สามารถทำได้โดย ให้เขาได้เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบตามขั้นตอนของกฎหมายก่อน

บุคคลที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมหรือถูกคุมขัง โดยถูกหาว่าได้กระทำความผิดนั้น บุคคลเหล่านี้ จะต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ความผิดตามกฎหมาย เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ศาลตัดสินว่าผิดจริง

บุคคลนั้นก็สมควรที่จะถูกลงโทษ ในทางกลับกัน หากพิสูจน์ไม่ได้ บุคคลที่ถูกกล่าวหานั้นก็สมควรที่จะถูกปล่อยให้เป็นอิสระ พันข้อกล่าวหาไป

ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการของการพิสูจน์ความผิด บุคคลที่ถูกจับกุม ผู้ต้องหา หรือบุคคลที่เป็นจำเลยในคดี ก็ควรที่จะมีสิทธิที่จะพิสูจน์ตัวเองด้วยเช่นกัน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบด้วย และตราบใดที่ศาลยังไม่ได้ตัดสิน กฎหมายก็ต้องถือว่า บุคคลที่ถูกจับกุม ผู้ต้องหา หรือบุคคลที่เป็นจำเลยในคดีที่ศาลยังไม่ได้ตัดสิน “เป็นผู้บริสุทธิ์”

ตามกฎหมาย ผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา หรือจำเลย มีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิสูจน์ความผิด มีสิทธิในการที่จะได้รับการปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ทั้งนี้ ผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา หรือจำเลย มีสิทธิเบื้องต้นที่กระทำได้ คือ

- มีสิทธิที่จะแจ้ง หรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือบุคคลที่ตนไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุม ทั้งสถานที่ที่ถูกควบคุมตัวด้วย

- มีสิทธิที่จะพบ และปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว

- มีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยม หรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

- มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

- มีสิทธิได้รับการจัดหาทนายความให้ ในกรณีคดีมีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกิน ๑๘ ปี หากผู้ต้องหาไม่มีทนายความ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดหาทนายความให้ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกหากผู้ต้องหาไม่มีทนายความและต้องการทนายความ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดหาทนายความให้

- มีสิทธิให้ทนายความ หรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

- มีสิทธิได้รับการแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด และข้อหาก่อนทำการ

สอบสวน

- มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้

- จะต้องไม่ถูกบังคับ ชูเชิญ ล่อลวง ให้คำมั่นสัญญาเพื่อให้เขาให้การอย่างใด ๆ ถ้อยคำที่ให้การอาจใช้กับผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาคดีได้

- มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

- มีล่ามหรือรัฐจัดหาล่ามให้ เมื่อไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือหูหนวกหรือเป็นใบ้

- มีสิทธิในการยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวนหรือศาล

- มีสิทธิร้องขอให้ศาลปล่อยตัวหากมีการคุมขังที่มีชอบด้วยกฎหมาย

- รวมถึงต้องไม่ถูกจับกุม ควบคุม ตรวจค้น โดยไม่จำเป็นหรือไม่มีเหตุอันสมควร

ระยะเวลาในการควบคุมผู้ต้องหา

การควบคุมจะต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ในกรณีความผิดลหุโทษ คือ ความผิดที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะควบคุมตัวได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

กรณีผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือการฟ้องคดี เจ้าพนักงานมีเวลาควบคุมผู้ถูกจับไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

ขัง หมายถึง การกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยศาล การขังโดยศาลนั้นอาจทำได้ทั้งในชั้นสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง และชั้นพิจารณาของศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยศาลเป็นผู้ออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น

การขังระหว่างสอบสวนหลังจากที่พนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหาครบ ๔๘ ชั่วโมงแล้ว แต่มีความจำเป็นต้องควบคุมไว้เกินกว่ากำหนดเวลาดังกล่าวเพื่อการสอบสวน หรือเพื่อการฟ้องคดี พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ออกหมายขังผู้ต้องหาได้

เมื่อศาลอนุญาตให้ขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างสอบสวน ศาลมีอำนาจสั่งขังได้เท่าที่จำเป็น กล่าวคือ กรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน ๗ วัน

กรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า ๖ เดือน แต่ไม่ถึง ๑๐ ปี หรือปรับเกินกว่า ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน ๑๒ วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน ๔๘ วัน

กรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน ๑๒ วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน ๘๔ วัน

วิธีการสำหรับผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชน

เด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๐ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ และเด็กอายุ ๑๐ ปีขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง ๑๕ ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจที่จะว่ากล่าวตักเตือน หรืออาจจะมีข้อกำหนดในการระงับความประพฤติเด็กแก่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก

ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล

ในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ให้พนักงานผู้จับแจ้งแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นว่าเขาต้องถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหา รวมทั้งสิทธิตามกฎหมายให้ทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ แล้วนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับทันที เพื่อให้พนักงานสอบสวนของท้องที่ดังกล่าวส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

ในการจับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม ห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับ หรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้ยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม

กรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกเกิน ๖ เดือน แต่ไม่เกิน ๕ ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากไม่สามารถยื่นฟ้องได้ทันกำหนดระยะเวลาดังกล่าว พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกิน ๑๕ วัน แต่ต้องไม่เกิน ๒ ครั้ง

กรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงให้จำคุกเกิน ๕ ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบ ๒ ครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกิน ๑๕ วัน แต่ไม่เกิน ๒ ครั้ง

จะทำอย่างไรหากถูกฟ้องร้องเป็นจำเลย

เป็นจำเลยได้อย่างไร และสิทธิของจำเลย เมื่อถูกฟ้องต่อศาล

"จำเลย" หมายความว่า บุคคลที่ถูกฟ้องยังศาล โดยข้อหาว่าได้ทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา ดังนั้นก่อนที่จะเป็นจำเลยได้ ก็ต้องผ่านการเป็นผู้ต้องหามาก่อนแทบทั้งสิ้น โดยสามารถอธิบายลำดับขั้นตอนได้ว่า เริ่มมาจาก มีการทำความผิดตามกฎหมายขึ้น ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้ทำความผิด เมื่อรู้ตัวว่าใครเป็นผู้ทำความผิด ก็จะทำการแจ้งข้อกล่าวหาว่าได้ทำความผิด เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ผู้ที่ถูกหาว่าได้ทำความผิดก็จะตกเป็นผู้ต้องหา แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ต่อไป เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เสร็จแล้ว เห็นว่าเรื่องดังกล่าวมีมูลว่าได้ทำความผิดจริง เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะส่งสำนวนการสอบสวนนั้น ให้กับพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาก่อนจะยื่นเรื่องส่งฟ้องต่อศาล และเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้ต้องหาก็กลับกลายเป็น "จำเลย" ไปทันที พร้อมทั้งเกิดสิทธิตามกฎหมาย คือ

๑. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว และเป็นธรรม

เนื่องจากในคดีอาญาบางคดี จำเลยถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดีตลอดเวลา ซึ่งทราบได้ที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้ทำความผิด ตรานั้นจำเลยก็ยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ แต่กฎหมายก็คือกฎหมาย แม้จะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ในระหว่างการพิจารณาคดี กฎหมายก็กำหนดให้คุมขังจำเลยเอาไว้ก่อน ยกเว้นไว้แต่ว่า ตัวจำเลยจะได้ขอประกันตัวออกมาสู้คดีเอง ด้วยเหตุนี้หากจำเลยไม่สามารถหาหลักทรัพย์มาประกันตัวออกไปต่อสู้คดีได้ จำเลยก็ต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำตลอดเวลา จึงเป็นการ

รับโทษก่อนที่ศาลตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้ทำความผิด ฉะนั้น หากระยะเวลาในการพิจารณาคดี ทำด้วยความล่าช้าและใช้เวลานานแล้ว จำเลยก็ต้องถูกคุมขังนานเท่ากับระยะเวลาในการพิจารณาคดี นั้นด้วย หากผลสรุปปรากฏออกมาว่า จำเลยไม่ได้เป็นผู้ทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา คำถามก็จะถูก ตั้งขึ้นมาจาก ใครจะเป็นผู้ที่ชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับจำเลย เหตุนี้เอง กฎหมายจึงได้ กำหนดให้การพิจารณาคดี ต้องทำด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

๒. สิทธิในการแต่งตั้งทนายความแตกต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในชั้นศาล ตลอดจนชั้นอุทธรณ์ และฎีกา

ในเรื่องนี้ หากจำเลยมีความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว ก็ย่อมจะเห็น ได้ว่า จำเลยจะสามารถต่อสู้คดีเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ เพราะสามารถเข้าใจ ได้ว่า จะต้องดำเนินการต่อสู้คดีอย่างไร แต่หากจำเลยที่เป็นชาวบ้านตาสีตาสา หรือประชาชน โดยทั่วไปที่ไม่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับกฎหมายแล้ว ก็จะได้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ยากที่จะเข้าใจในเรื่องของ กฎหมายต่าง ๆ ว่าจะต้องทำอย่างไร ต้องยกประเด็นข้อต่อสู้แบบไหนจึงจะชอบหรือไม่ชอบตาม กฎหมาย หรือจะต้องนำพยานเอกสารอะไรมาแสดงต่อศาลบ้าง ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้มีขั้นตอน ระเบียบ ในการดำเนินการแทบทั้งสิ้น และทุกขั้นตอนก็มีความสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับเสรีภาพของตัวเอง ทั้งสิ้น เมื่อเป็นอย่างนี้ก็ย่อมจะสร้างความลำบากหรือสร้างความเสียหายให้กับจำเลย หรือผู้ที่ไม่รู้ กฎหมายทั้งหลายได้เป็นอย่างมาก ดังนั้นกฎหมายจึงให้สิทธิแก่จำเลยในการแต่งตั้งทนายความให้ เข้ามาช่วยแนะนำและดำเนินการช่วยเหลือทางกฎหมายได้

๓. สิทธิในการปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ เป็นการเฉพาะตัว

๔. สิทธิในการตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนา หรือถ่ายรูปสิ่งนั้นๆ

ในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะที่ทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อจะ เอาผิดกับจำเลยนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ จะไม่ยอมเปิดเผย หรือ ยินยอมให้ผู้ต้องหาได้ทราบหรือได้เห็นพยานหลักฐานดังกล่าว เพราะเป็นหลักฐานที่จะใช้ในการอ้างอิง เพื่อมัดตัวเอาผิดผู้ต้องหาเอง ดังนั้นจึงทำให้ผู้ต้องหาไม่มีโอกาสจะทราบได้ว่ามีพยานหลักฐานใดบ้างที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำมาใช้อ้างอิงเพื่อเอาผิดกับตนเอง เพื่อจะได้เตรียมหาพยานหลักฐานมาสู้กลับได้ และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งสำนวนการสอบสวนไปให้กับพนักงานอัยการแล้ว ผู้ต้องหาที่ยัง ไม่สามารถขอดูพยานหลักฐานได้อีกเช่นเดิม ดังนั้นจึงต้องรองจนกว่าพนักงานอัยการจะส่งยื่นฟ้อง ต่อศาล ซึ่งเมื่อยื่นฟ้องแล้ว จำเลยก็จะมีสิทธิที่จะขอดูพยานหลักฐานต่าง ๆ ในสำนวนคดีนั้นได้ ซึ่ง โดยปกติแล้วพนักงานอัยการก็จะยื่นรายการเอกสาร และสำเนาภาพถ่ายเอกสารต่าง ๆ ที่จะใช้อ้าง ต่อศาล ก่อนจะมีการสืบพยานของโจทก์อย่างน้อย ๑๕ วัน และจำเลยยังสามารถขอคัดถ่ายสำเนา พยานหลักฐานที่วานี้ได้อีกด้วย

๕. สิทธิในการตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนา หรือรับรองสำเนาว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม

"การไต่สวนมูลฟ้อง" คือ การไต่สวนพยานหลักฐานของศาล เพื่อจะพิจารณาว่า ได้มีการทำความผิดขึ้นมาจริงตามที่ได้มีการกล่าวอ้างหรือไม่ ซึ่งเป็นกรณีของผู้เสียหายเป็นโจทก์ ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลเอง โดยข้อเท็จจริงตามความผิดที่ผู้เสียหายได้อ้างต่อศาลนี้ ยังไม่ผ่านการ สอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งศาลก็จะทำการไต่สวน หรือการสอบสวนว่า ข้อกล่าวหาที่ได้ยื่นฟ้อง

เข้ามานั้น มีข้อเท็จจริงอย่างไร มีพยานหลักฐานอย่างไรบ้าง ซึ่งโจทก์ก็ต้องนำพยานหลักฐานเข้ามาสืบ
ในศาล ดังนั้นเมื่อศาลเห็นว่าคดีที่ฟ้องนั้นน่าจะมีการทำความผิดเกิดขึ้นมาจริง ศาลก็จะรับฟ้อง และ
ตัวผู้ถูกฟ้องก็จะตกเป็นจำเลยในคดี และจำเลยก็จะมีสิทธิในการตรวจสอบพยานหลักฐานในคดี
นั้น ๆ ได้ต่อไป

**๖. สิทธิในการตรวจและคัดสำเนาคำให้การของตนเองในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบ
คำให้การของตนเอง**

สิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายได้กำหนดและให้การรับรองเอาไว้แล้ว เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่
ประชาชนโดยทั่วไปทุกคนมีสิทธิจะได้รับ ดังนั้นหากเราต้องไปพบพานในเรื่องเกี่ยวกับคดีที่ว่า เราก็
ควรที่จะใช้สิทธิของเราที่มีนั้นได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น "การใช้สิทธิตามกฎหมาย เป็นสิ่งที่ถูกต้องและ
ดีงามเสมอ"

*****